

4160/2677

Az Iskolai Filmintézet diafilm sorozata

174 szám

A MAGYAR DRÁMA ÉS JÁTÉKSZIN TÖRTÉNETE III

Irodalomtörténeti sor.: 55

/Drámairodalmunk és színjátszásunk a Pesti Magyar Színház megnyitása korában/

Készült: 1955 évben

Bevezetés:

Előző két diafilm-sorozatunkban megnéztük a magyar dráma és játékszin fejlődésére vonatkozó fontosabb dokumentumokat. A diafilm II. részét azzal zártuk, hogy 1837 fordulópontot jelent mind a magyar játékszin, mind a magyar dráma fejlődése történetében.

Láttuk azt, hogy mennyi terv, küzdelem, törődés járt a pesti magyar játékszin tető alá hozásával. Széchenyi volt a legbuzgóbb és legállhatatosabb harcosa a pesti állandó színház felépítésének és ezért sorozatunkat az ő képének bemutatásával kezdjük:

1. Széchenyi István arcképe és aláírása

Széchenyi már 1832-ben könyvet írt az állandó pesti magyar színház felépítése érdekében "Magyar Játékszinről" címmel. Terve szerint a Dunaparton kellett volna felépíteni a színházat, azon a telken, ahol jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia épülete áll.

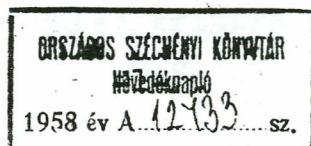
Tudjuk azonban, hogy a színházat a Grassalkovich herceg ajándékozta telken, a hatvani kapun túl, a Kerepesi uton építették fel.

Széchenyi akkor sem szünt meg támogatni a színházat, amikor dunaparti tervét elvetették s ennek ékes bizonyítéka az a levél, amelynek képét a következő filmen láthatjuk. A levélben Széchenyi megírja, hogy a milánói 5-ik huszárezred tisztikarának 250 pengős ajándékát a Kerepesi-uti színház javára küldi.

2. Széchenyi levele a Pesti Magyar Színház javára küldött 250 pengőről

A levélben már a felavatott színházról van szó. Éppen ezért következő képünkön magával a színházépület dokumentumaival foglalkozunk.

3. Grassalkovich herceg adománylevele a pesti állandó magyar színház telkéről

1835-ben adományozta Grassalkovich herceg azt a telket, amelyen a Pesti Magyar Színház felépült.

A telek valamikor török köztemető céljait szolgálta. Az adományozás után Földváry Gábor akkori pestmegyei alispán szível-lélekkal az építkezés anyagi alapjainak előteremtéséhez kezdett. Elsők voltak a színészek az adományozásban. A színészek egyébként bálók rendezésével is gyarapítani akarták az építési alapot. Ezenkívül részvényeket bocsátottak ki és általános gyűjtést is rendeztek.

Az Árpád ébredése című nyitódarabból tudjuk, hogy Pest népe is derekasan kivette a részét az építkezésből, amely Zitterbach Mátyás vezetésével folyt.

4. A Pesti Magyar Színház környéke /fénykép a múlt század második feléből/

Ez az érdekes és ritka fénykép a Pesti Magyar Színház környékét ábrázolja.

5. Az 1837-ben felavatott Pesti Magyar Színház épülete /Egykoru rajz nyomán/

Már 1836 novemberében foglalkozott a "Teátrumi Deputáció" azzal a problémával, hogy miként ünnepeljék meg az első állandó magyar kőszínház megnyitását. A "deputáció" elhatározta, hogy "prológust" irat a megnyitó ünnepségre, melynek elkészítésére Fáy Andrást kérték fel. Fáy András elhárította a megtiszteltetést és maga helyett Vörösmarty Mihályt ajánlotta. Ekkor Nyáry Pál felkérte Vörösmartyt a "prológus" megírására, aki 1837. március 15-én válaszolt a felkérésre és elfogadta a megbízást.

6. Vörösmarty levele

Nyáry Pál jegyzőhöz, amelyben bejelenti, hogy elfogadja a Pesti Magyar Színház megnyitására szánt "prológus" megírását.

7. A megnyitó előadás plakátja

Amint láthatjuk, nem tellett egy egész estét betöltő, magyar szerzőtől származó darabra abban az időben, s így Vörösmarty prológusán kívül Schenk Eduard igen közepes értékű "Belizár" című szomorujátékának fordításával nyitották meg a Pesti Magyar Színházat.

Vessünk egy pillantást a műsorra:

Vörösmarty "Árpád ébredése" című előjátékán, valamint a már említett "Belizár" című szomorujátékon kívül a műsorban a következő számok voltak: Heinisch József "a pesti magyar színház hangászati mestere" irt egy nyitányt "Thalia diadalma az előítéleteken" címmel, továbbá előadásra került még Rózsavölgyi Márk "Nemzeti örömhangok" című szerzeménye és egy magyar tánc, amelyet

Rózsavölgyi zenéjére Szöllősy tanított be. Megtudjuk a plakát-ról azt is, hogy a színház első diszlettervezőjét Neffének, festőjét pedig Ottónak nevezték.

Vörösmarty előjátékában szerepet kapott a magyar színészet hőskorának csaknem valamennyi nagy színésze: Lendvay, Egressy Gábor, Lendvayné, Dáriné, Laborfalvi Róza, Bartháné, Szentpétery-né, Szerdahelyi, Telepi, Udvarhelyi, Fánicsy, Egressy Béni és a későbbi nagy szerző: Szigligeti.

8. Egykori rajz a Pesti Magyar Színház belsejéről

A közel 43.000 forintot felemésztő építkezés eredménye tágas és nagy befogadóképességű színházterem lett, amit ez az egykoru, kissé kezdetleges rajz is jól érzékeltet.

9. A Pesti Magyar Színház nézőtere a színpadról nézve

Előadás közben készítette a rajzoló ezt a képet az első pesti állandó színház nézőteréről.

10. Vörösmarty "Árpád ébredése" című nyitódarabjának első kiadása

11. Egy jelenet rekonstruálása az "Árpád ébredése" című előjátékból /előadják a Nemzeti Színház tagjai/

A Nemzeti Színház megnyitásának századik évfordulóján előadták az "Árpád ébredését" s ekkor Timár József játszotta Egressy szerepét, míg a Színésznő szerepében, amelyet az első előadáson Lendvayné alakított, a jubileumkor Tőkés Anna játszotta. Képünkön a jubilaris előadás egyik jelenetét láthatjuk. Egyébként a megnyitó előadásról Vörösmarty irt hosszú beszámolót az Athenaeum 1831. évi aug. 27.-i számában.

12. Vörösmarty beszámolójának első két hasábjára a Pesti Magyar Színház megnyitásáról az Athenaeum 1837. aug. 27.-i számában

A nagy költő beszámolóját a következő mondatokkal fejezte be: "A közönség olyan volt, melyet várni lehetne: kiméletes, komoly, s minden tiszteletre méltó, tiszta hazafi örömeiben szinte elmerült s ki e hangulatot nem ismeri, hidegnek mondhatná zajtalanságáért. De e zajtalanságban ámulat, mély érzelem s egy magát becsülő népnek méltósága volt".

13. Bajza József, a pesti Nemzeti Színház első igazgatója

A színházépítést vezető bizottság Bajza Józsefet választotta meg a színház első igazgatójává. Bajza sok kezdeti nehézséggel kellett, hogy megküzdjön. Nem volt ruhatár, sem könyvtár, sem műsor, sem pénz, mert az építkezés az egész alaptőkét felemésztette. 1838.-ban árvíz pusztította Pestet s a színházépületet is jelentékenyen megrongálta.

Mindezzel a sok nehézséggek Bajza derekasan megküzdött. Megalkotta az első színházi törvényeket, rendezte a szerzői jogokat, gondoskodott a színházi kritika elmélyítéséről.

Igazgatói tevékenységének azonban volt egy sajnálatos tévedése: ellenezte az operaelőadásokat. Nem ismerte fel azt a nagy kulturális és anyagi hasznot, amelyet az operaelőadások jelentettek. A színház választmánya viszont váltig ragaszkodott az operaelőadásokhoz s ez készítette Bajzát lemondásra 1838. június 1.-én.

Képtünkön Bajza József látható.

14. Egy színházi szerződés Bajza József igazgatói aláírásával

Déryné "Napló"-jában részletesen leírta, hogy kiket szerződtetett Bajza József az első pesti állandó színház tagjaiul. Képtünkön Bartha János szerződését láthatjuk, a szerződő színész és Bajza József igazgató aláírásával.

A pesti társulat sorában láthatjuk egyébként az akkori színészvilág legnagyobbjait s ezek közül mutatunk be néhányat következő képeink során:

15. Bajza József, az első igazgató, Egressy Gábor és Magyery Károly

16. Lendvay Márton, Lendvayné Hivatal Anikó, László József és Laborfalvy Róza

17. Szerdahelyi József, Déryné, Fánecsy Lajos, Udvarhelyi Miklós

18. Szentpétery Zsigmond, Kovácsné, Egressy Béni, Telepy György

19. Vörösmarty Mihály /1800-1855/ /Barabás Miklós vízfestménye

Amikor a Pesti Magyar Színház megnyílt, a magyar drámaírás még csak három kiválóbb drámaíró működésére tekinthetett vissza: Katona Józseféra, Kisfaludy Károlyéra és Vörösmarty Mihályéra.

Katona és Kisfaludy Károly már halott volt akkor, amikor a Pesti Magyar Színházat megnyitották. Vörösmarty viszont férfikora javát élte és már rég túl volt az országos híré költőnek kijáró megbecsülésen. Már az előbb bemutatott beszámolója is bizonyítja, hogy Vörösmarty szívvel-lélekkel a magyar játékszin, a magyar dráma ügye mellé állott és nemcsak azzal szerzett mulhatatlan érdemeket, hogy a magyar dramaturgiát és színkritikát magas színvonalra emelte, hanem azzal is, hogy a romantikus drámának e korban legsikerültebb alkotásaival is megajándékozta a magyar színpadot.

Vörösmarty színművei időrendben a következők: Csongor és Tünde /1831/ drámai költemény, amelyet csak 1881-ben alkalmazott színre Paulay Ede, "A kincskereső" /1832/, "A vérnász" /1833/, "A fátyol alatt" /1835, vígjáték/, "Árpád ébredése" /1837/, Marót bán /1838/, "Az áldozat" /1840/, Ozillei és a Hungariák /1844/ s ezeken kívül meg kell említenünk két drámai töredékét, és pedig: Hunyadi Lászlót és Az örök zsidó c. drámatöredékét, valamint három drámai költeményét: "Az Ypsilon háboru"

/1821/, "Zsigmond" /1823/, "Az elbusult deák" /1824/.

Vörösmarty drámáiban megteremtette a szinpadi nyelvet és diadalra vitte a romantikát, amelynek sokkal kisebb tehetségű képviselői már voltak ugyan a magyar drámában, de egy sem fejlesztette nyelvünket olyan művészi fokra, amely alapján megérdemelnék a megemlékezést.

Figyelemreméltó, hogy Vörösmarty "A kincskeresők" című művében vitte először szinpadra a szegénylegény alakját a magyar dráma történetében.

20. Vörösmarty első drámái művének címlapja /Salamon király, 1827/

1821-ben, Bonyhádön, Perczelék birtokán fejezte be Vörösmarty első drámái művét, a Salamon királyt, amelynek címlapját ábrázolja képünk.

Vörösmarty Bonyhádön ismerkedett meg Shakespeare műveivel. Teslér László bonyhádi káplán adta kezébe Shakespeare drámáit s a fiatal Vörösmarty elsősorban a nagy drámairó szinműveinek különöségeit vette át, s így ez az első drámái kísérlete egyáltalán nem érezteti még a jövő nagy romantikus drámairót. Salamon magyar király szenvedélyes természete, uralkodásának viharos története, véres viszálya unokatestvéreivel Gézával és Lászlóval, jó drámái tárgynak kínálkozott, de Vörösmarty mindezekből nem tudott hatásos szinpadi művet alkotni.

A huszas években Vörösmarty még több drámái művet írt, amelyek mind magukon viselik a kezdő drámái szerző hibáit. Drámái jellemzés, jó szerkezet még nincs ezekben az alkotásokban. Az utkeresés időszaka ez Vörösmarty szinműírói munkásságában.

Végre 1829-ben megírja és 1831-ben kiadja a Csongor és Tündét. /A műről szinrealkalmazásának idejéről szólva beszélünk majd bővebben./

A Pesti Magyar Színház megnyitásának korában, tehát a harmincas évek végén Vörösmarty legnagyobb sikerét egy romantikus drámával aratta s ez a Marót bán.

21. A Marót bán plakátja /1838/

A francia romantika hatására írott szomorujáték komoly szinműírói sikert hozott Vörösmartynak.

A műben megtalálható a romantikus dráma valamennyi jellemző sajátossága. Cselekménye sokszor naiv, tulromantikus, de a maga korába helyezve megírásának és előírásának idejét, jelentős, mert a harmincas évek végén csak úgy ontotta a magyar szinpad a sekélyes értékű szinműfordításokat, amelyeket éppen Vörösmarty bíralt meg igen találóan az Athenaeumban közölt "Játékszini Krónikáiban".

Emlékeztetőül az alábbiakban közöljük a Marót bán cselekményének rövid összefoglalását:

Marót, macsói bán, csatában megölte Hasszán bég apját és testvéreit rabságba ejtett hűgát pedig egy szolgával háziasította össze. A bég bosszúból rablót nevel Bodból, a bán elrablott öccséből és meg akarja vele kerítettetni háreme számára a bán feleségét. Bod azonban szerelemre gyullad a bán felesége, Ida iránt, aki viszonzozza a szerelmet. Hasszán ekkor odamódosítja bosszuját, hogy az elfogott bánt hazaereszti, hadd lássa felesége hűtlenségét. A bán kétségbeesésében Hasszán karjába löki feleségét, de ennek magatartása megrendíti s elhatározza, hogy visszaveszi a török bégtől. A csata hevében Bodra ráismer Marót, felfedezi, hogy vetélytársa, saját testvéröccse. Idát azonban megöli, nehogy a bég áldozata legyen, de maga is elesik s holttestük felett Marót megfogadja, hogy mindhalálíg harcolni fog a törökök ellen.

Mint érdekességet megemlítjük és felhívjuk rá a nézők figyelmét, hogy a színlapon, alul, a jobbsarokban, már hirdetik a magyar színműirodalom egyik kiválóságának, Szigligeti Edének három darabját /Pókaiak, Vazul, Aba/ mint irodalmi "ujdonságot", mely egy kötetben megszerezhető Eggenberger, illetőleg Heckenast "könyvtárus uraknál". Szigligetiről majd a későbbiek során bővebben beszélünk.

Most visszatérve Vörösmartyra, bemutatjuk az Athenaeum 1837-i évfolyamának címlapját. Vörösmarty ugyanis az Athenaeum 1837-1842 évfolyamaiban rendszeresen közölte színikritikáit, amelyekkel tulajdonképpen megvetette a magyar színikritika alapjait.

22. Az Athenaeum 1837. évfolyamának címlapja

Vörösmarty Mihály nemcsak mint romantikus drámaíró, hanem mint dramaturgiánk egyik igen jelentős munkása is említést érdemel.

Éveken keresztül írta az Athenaeumban a "Játékszini Krónikát" /1837-től 1842-ig/ s van olyan három év /1839, 1841, 1842/, amikor minden előadáson ott volt s beszámolót készített azokról. A dramaturgia kérdései ugyanugy érdekelték, mint a színművészet gyakorlata.

Biztos izléssel, határozott ítéletekkel emlékezett meg a bemutatókról. Dramaturgiai jegyzeteit a drámairodalom iránt érzett nagy szeretet, kritikai következetesség, szabatos fogalmazás jellemzi. 1837-ben "Dramaturgiai töredékek" címmel tanulmányorozatot írt. A tanulmányorozat egyes fejezetei a következők: I. A dráma általában, II. A drámai tárgy. III. A drámai mese, IV. elrendezés, V. kidolgozás, VI. A dráma belsejéről.

Ebben a tanulmányorozatban Vörösmarty a romantikus dramaturgia legsikerültebb összefoglalását adta a XIX. század negyvenes éveiben. Drámabírálatai közül a mind terjedelemben, mind eszmei jelentőségben a legjelentősebbek: a Teleki László "Kegyenc"-éről

Kotzebue "Benyovszkyjára"-ról, Shakespeare "Hamlet"-jéről, Scribe "Egy pohár víz" c. színművéről írottak.

Vörösmarty következetesen Shakespeare, valamint a francia romantika védelmezője volt kritikáiban Bajzával szemben, aki mint a Pesti Magyar Színház első igazgatója nem értett egyet Vörösmartyval Shakespeare művészetét illetően.

Vörösmarty több drámai alkotásával egy következő sorozatban foglalkozunk, mert azokat már a negyvenes években, illetőleg az után írta.

Ezuttal csak a Pesti Magyar Színház megnyitásának korában írott darabjaival foglalkoztunk s a továbbiakban megnézzük, hogy kik érdemelnek még említést az 1837-es év táján munkálkodó színműiróink közül.

Itt elsősorban Munkácsy Jánosra /1798-1841/, Balogh Istvánra /1790-1873/, Gaál Józsefre /1811-1866/, Csató Pálra /1804-1841/, Garay Jánosra /1812-1853/, Tóth Lőrincire /1814-1903/, Jósika Miklóssra /1796-1865/, Kuthy Lajosra /1813-1864/ és Eötvös Józsefre /1813-1871/ gondolunk.

Ezekről az írókról a későbbiek során is meg kell emlékeznünk, mert nagyobbára a negyvenes években, sőt többen a szabadságharc leverése után, az önkényuralom korában is alkottak színműveket.

Most ezeknek az íróknak ama műveiről emlékezünk meg, amelyek a Pesti Magyar Színház megnyitásának korában íródtak, vagy előadattak.

Munkácsy János "Garabonciás diák" című művével aratott sikert. Ez a "tündéries vigjáték" ma már egyáltalán nem érdemel több szót annál, hogy a maga korában, az igénytelen színházjáró közönség kegyeibe fogadta. Balogh István /1790-1873/ színész, csupán tárgyválasztása miatt érdemel említést. "Ludas Mátyi" címmel bohózatot írt Fazekas Mihály költői elbeszéléséből. Egy másik nagysikerű, de igénytelen és ma már nagyon "poros" darabja "Mátyás király" címmel aratott sikert. Balogh István inkább mint színész érdemel említést.

Inkább figyelemreméltó a felsorolt szerzők közül Gaál József.

23. Gaál József /1811-1866/

Alig tíz évre terjedő drámairói pályája során mintegy tíz darabot írt. Ezek közül a Gvadányi elbeszélő költeményéből írott "A pezeskei nótárius" /1838/ című műve érdemel említést, mert ebben a falusi nótáriust úgy vitte színpadra, mint a reformkor ellenségét s Zajtay Istvánban, a nótáriusban nevetségessé tette ezt a maradi vidéki magyar típusát.

Gaál József éles szemmel meglátta kora típusait s nemcsak Zajtay-ban tette nevetségessé a maradiságot, hanem "Szerelem és champagnei" /1838/ című ötfelvonásos társadalmi vigjátékában

is megrajzolt néhány korabeli jellegzetes alakot, mint pl. Obscurides professzort, akiben a túlzott latinizálást tette nevetség tárgyává.

1837-ben írta Gaál "A király Ludason" című történelmi vígjátékát, amelyben Mátyás király és Beatrix házasságának történetét vitte színpadra. 1844-ben írta Gaál "A van sas" címmel többször előadott társadalmi bohózatát.

24. Csató Pál /1804-1841/

Csató Pál méltatlanul elfelejtett színpadi szerzője a Pesti Magyar Színház megnyitása korának. A fiatalon elhunyt szerző nevét főleg két műve és újszerű témaválasztása miatt érdemes feljegyezni.

Csató Pál jól megfigyelte a polgáriasuló Pest típusait és mint a francia vígjáték neveltje, megpróbálkozott az akkor divatos vaudeville-lel. 1841-ben írta "A tolvaj" című egyfelvonásos "dalos játékát" amelyben a francia vaudevillek mintájára chansonokat, fordulatos tréfákat vitt színpadra s főhősében, Bikafőben megrajzolta a nagyhangú, de gyáva falusi gavallért.

Igen nagy sikert aratott 1837-ben írott "Megházasodtam" című háromfelvonásos vígjátékával. Évtizedekig volt műsoron ez a darab, sőt a 80-as években "Fiatal házasok" címmel fel is újították. A darab sikerült jellemzéssel vitte színpadra a 30-as évek fővárosi gavallérjának típusát Lengey személyében.

Csató azért is megérdemli nevének megemlítését, mert buzgón fordított Dumas, Victor Hugó és Schribe darabjaiból.

25. Vörösmarty vígjátékának "A fátýol titkai"-nak plakátja

Figyelemreméltó, hogy a kor típusainak vígjátékában való szerepeltetése Vörösmartyt is foglalkoztatta. 1834-ben írta a romantikus dráma legnagyobb magyar képviselője "A fátýol titkai" című ötfelvonásos verses vígjátékát, amelyet csak megírása után tíz évvel mutattak be először a Pesti Magyar Színházban. Vörösmarty kiváló színpadi érzéssel használta fel mindazt a tudást, amelyet Shakespeare és Moliere - tanulmányai során szerzett. A vígjáték két nőalakjában: Vilmában és Lidiben sikerrel rajzolta meg az elmés leány, illetőleg a furfangos komorna típusát.

Vörösmarty e téren is iskolát teremtett, de főleg a francia romantika módszereinek átplántálásával volt maradandó a hatása.

Ezzel kapcsolatban említjük meg Garay János nevét.

26. Garay János /1812-1853/

Garay János neve a köztudatban, mint az Obsitos és a Kont szerzője él. Garay azonban nemcsak költő volt, hanem a magyar újságírás egyik előharcosa és a korszak kiemelkedő kritikusa. Mint drámairó inkább termékenysége jelentősebb, mint alkotásainak értéke. Romantikus drámái magukon viselik a túlzás valamenny-

nyi ismervét. Történeti vagy történelmi háttérű drámái közül megemlítjük a következőket: Árbócz /1836/, Országh Ilona /1837/, Bátor Erzsébet /1840/, Borbála királyné kegyence /1844/.

Következő képünkön a Bátor Erzsébet plakátjának fényképét láthatjuk:

27. Garay János "Bátor Erzsébet" című drámájának plakátja

Garay "Bátor Erzsébet" című történelmi drámáját Péterfalvy Róza jutalomjátékként adták elő először 1840. augusztus 29-én. Garay nevét azonban nem az ilyen és hasonló értékű drámák tartják fenn a magyar dráma történetében, hanem főleg dramaturgiai munkássága.

Garay 1835-ben cikksorozatot közölt a Honművészetben "Dramaturgiai füzér" címmel.

Következő képünkön a Honművész címlapját láthatjuk.

28. A Honművész címlapja

Garay a Honművészetben cikksorozatot közölt "Dramaturgiai füzér" címmel. Ebben a cikksorozatban közölte többek között "Mily irányt vegyenek szindarabjaink?" című tanulmányát, amelyben a valóságábrázolás mellett szállt szóra.

Szükség is volt az eszmei irányításra, mert a romantika túlzásai nagyon elharapóztak ebben a korban a magyar színpadon. Ennek egyik jellemző példája Jósika Miklós színműírói tevékenysége.

29. A fiatal Jósika Miklós arcképe és aláírása

Csupán mint irodalomtörténeti adatot említhetjük meg Jósika Miklós drámáit "A két Barcsay", "Adorjánok és Jenők" /1838/, Kurdukubász /1846/.

Ezeket a darabokat még a fejletlen igényű és izlésű korabeli színházbajáró közönség is elutasította.

Nem sokkal több szerencsével próbálkozott e korban a drámaírással Kuthy Lajos.

30. Kuthy Lajos /1813-1864/

Kuthy Lajos első szomorujátéka "Ariadne" /1838/ címmel került színre. Néhány előadás után levették műsorról. "Fehér és fekete" /1838/ című drámája csak egyszer volt színpadon. "I. Károly és udvara" című drámája, mely Zách Klára történetével foglalkozik, előadásra sem került.

Kuthy példája is mutatja, hogy a kor színműírói küzdenek a színszerűség, a színpadi hatás, a színpadi nyelv problémáival és csak igen ritka esetben jutnak sikerre.

Érdekes, hogy a kor csaknem valamennyi írója megpróbálkozik a drámaírással is. Így pl. Eötvös József is.

31. Eötvös József /1813-1871/.

Eötvös még a Pesti Magyar Színház megnyitása előtt írt egy drámát "Bosszu" címmel. A mű tipikus könyvdráma. Nem is került színre.

Eötvös lelkes híve volt Victor Hugonak, s mint fiatal író lefordította a nagy francia romantikus "Angelo" című drámáját, amelynek címlapját következő képünkön láthatjuk.

32. Eötvös fordítása: Victor Hugó : Angelo c. drámája

E híres romantikus drámát már Eötvös előtt lefordították, de a fordítás nem volt gondos. Eötvös, aki nagy rajongója volt a francia romantika vezérének, gondos fordításban tolmácsolta a drámát és a fordítás elé írott tanulmányával elindította a magyar dramaturgia történetében jelentős elvi harccá növekedett Hugo-vitát.

Eötvös az előszóban törekedett meghatározni Hugo helyét a dráma fejlődésében és összefoglalta Victor Hugo dramaturgiai-esztétikai elveit s ezzel sokban hozzájárult a romantikus dráma fogalmának tisztázásához. Eötvös tanulmánya nyomán vált irodalmunkban s főleg dramaturgiánkban Victor Hugo a kor haladó dramaturgiájának mintaképévé.

A "Bosszu" című szomorujáték címlapját látjuk a következő képe:

33. Eötvös "Bosszu" c. szomorujátékának és "A házasulók" c. vigjátékának első kiadása

A szomorujáték nem került színpadra. Tárgyát a keresztes-háborúk korából merítette. Romantikus képtelenségek, tulzások nem is tették a színpadra alkalmassá ezt a fiatalkori művet. Hasonló sikertelenség jellemzi "A házasulók" c. vigjátékot is.

34. Eötvös "Éljen az egyenlőség" című vigjátékának plakátja

A "Bosszu" után tíz évre írta Eötvös egyetlen politikai vigjátékát "Éljen az egyenlőség" címmel.

A reformkor szellemében nyilatkozott meg a szerző és ki-gunyolva az egyenlőséget csak felfelé érvényesíteni akaró vár-megyei urakat.

Ezzel végére is jutottunk a magyar dráma történetének e korszakban, a Pesti Magyar Színház megnyitásának korában, em-lítésre méltó dokumentumait bemutató sorozatunknak.

Csillag Ilona és Hegedüs Géza "A magyar dramaturgia haladó hagyományai" című könyvében erre a korszakra vonatkozólag mint jellegzetességet azt említi meg, hogy 1837-től megindult a küz-delem a színszerűségért, a költői színvonalért.

Ebből a szempontból vizsgálva a tárgyalt korszakot, megállapíthatjuk, hogy némi haladást értek el szinpadi szerzőink s ha a szinszerűség terén akadt is kivetnivaló, egy igen nagy eredményt könyvelhetünk el: s ez a szinpadi nyelv megteremtése, amely Vörösmarty Mihály érdeme volt.

A negyvenes években új szakaszába lépett a magyar dráma fejlődése.

FELSŐOKTATÁSI JEGYZETELLÁTÓ VÁLLALAT BUDAPEST

Felelős vezető: Heitter Imre

8-2344/174/PE